



Rabobank

Expertpaper Contouren mestbeleid

Aan Leden van de vaste commissie van LNV
van de Tweede kamer

Van Rabobank, Afdeling Sectormanagement
Auteur: R. Veldman

Datum 21 oktober 2020

Onderwerp: Expertpaper Contouren mestbeleid

Algemeen

Als financier van agrarisch ondernemers en kennispartner op het gebied van mestbeleid kijkt de coöperatieve Rabobank uit naar het debat dat u de komende tijd met minister Schouten van LNV zult gaan voeren over het mestbeleid. Herbezinning van het mestbeleid is hoognodig en de kamerbrief Contouren Toekomstig Mestbeleid bevat zeker een aantal goede voorstellen. Een sterke vereenvoudiging van het beleid met weinig uitzonderingen is in onze ogen zeer gewenst. Echter, we willen er ook voor waken dat voorbij wordt gegaan aan goede lopende initiatieven vanuit de private sector (denk aan LTO, POV, Cumela, TLN en Rabobank) die ondersteunend zijn aan het voorgestelde beleid. Initiatieven die voortdurend met het ministerie van LNV zijn/worden afgestemd in het kader van 'Samenwerken in een eerlijke mestketen'.

Het algemene advies van Rabobank aan de politiek is om in het mestbeleid over te schakelen van een middelenbeleid naar een doelenbeleid met gestandaardiseerde methodes om prestaties te meten. Het draagvlak onder agrarische ondernemers en dus het succes van het toekomstig beleid wordt groter door ondernemerschap te belonen en bedrijfseigen oplossingen toe te staan. Van belang is de stip op de horizon waar de sector naar toe kan werken.

Verder bepleit Rabobank een integrale benadering van het mestdossier. Mest is aan tal van maatschappelijke thema's gerelateerd zoals stikstof, klimaat, geur, circulariteit, bodem- en waterkwaliteit. Daarnaast kampt de veehouderij nog altijd met forse mestafzetkosten en dit is van invloed op de concurrentiekracht en het inkomen van de veehouders. De kamerbrief gaat in onze ogen nog te veel uit van een eendimensionale benadering terwijl een integrale benadering van de verschillende thema's juist van groot belang is.

Kort willen wij nog ingaan op twee subthema's: de visie van de minister op grondgebondenheid en op mestverwerking.

Grondgebonden bedrijven

In haar brief beschrijft de minister een volledig grondgebonden melkveehouderij en rundvleesveehouderij als ideaal eindplaatje te zien.

In de ogen van Rabobank is grondgebondenheid een relatief begrip. In de praktijk zien we al dat grondgebonden veehouderijbedrijven steeds meer een op een contracten afsluiten met akkerbouw- of vollegrondstuinbouwbedrijven voor levering van mest en afname van (ruw)voer. Deze kringloop is overigens niet sluitend, want er zijn minder hectares nodig voor de teelt van ruwvoer dan voor de afzet van mest.

Het is de uitdaging om kringlopen zo veel als mogelijk te sluiten, en daarbij niet een te beperkt geografisch perspectief te hanteren. Immers, wat in Nederland export is, is elders in de wereld streekgebonden. Dat geldt ook voor mest die binnen Nederland wordt afgezet. Bij grondgebonden bedrijven is het nu al zo dat mest voornamelijk in Nederland blijft en ruwvoer voornamelijk in Nederland wordt betrokken. Voor ons is niet duidelijk wat de toegevoegde waarde is van een geografische beperking van bijvoorbeeld 20 km. Dit gaat zeker ten koste van de samenwerking met akker- en vollegrondstuinbouwbedrijven. Voor deze sectoren is het van belang dat ze de keuze houden voor drijfmest of verwerkte mest van goede kwaliteit.

De keuze voor grondgebonden of verwerking lijkt te scherp. Hoewel er al meer contracten worden gesloten blijkt het vinden van voldoende grond ook vaak lastig. Dit geldt niet alleen in veehouderijgebieden maar ook in extensieve akkerbouwgebieden. Mestafzetmogelijkheden zijn er wel, maar grond op naam krijgen veel minder. Dit pleit voor de mogelijkheid voor de agrarische ondernemers om grond in de jaarlijkse gecombineerde opgave aan RVO een extra status te geven, 'in gebruik voor mestplaatsing' bijvoorbeeld.

Akker- en vollegrondstuinbouwbedrijven hebben overigens niet alleen behoefte aan verwerkte mest. Onbewerkte mest kan in veel teeltplannen passend zijn. Op basis van de contouren is er de zorg dat deze bedrijven straks geen onbewerkte mest meer kunnen aanvoeren.

Binnen kringlooplandbouw en verduurzaming van teeltplannen voorzien wij dat akkerbouwers meer op zoek zijn naar 'rustgewassen' die van waarde kunnen zijn voor de melkveehouderij. Dit moet mogelijk blijven, met het oog op de bodemkwaliteit en biodiversiteit.

De minister geeft aan teeltplannen te heroverwegen in kwetsbare gebieden met veel uitspoeling met het oog op de kwaliteit van water. Rabobank bepleit juist als oplossing om vergroeningsmaatregelen te stimuleren, zodat er granen en grassen worden opgenomen in de rotatie in plaats van het verbieden van bepaalde teeltplannen. Daarnaast moet er meer focus komen op vaste mest. Deze bevat veel organische stof en het risico van uitspoeling is lager.

Akker- en vollegrondstuinbouwbedrijven hebben dus behoefte aan organische mest van goede kwaliteit met een gegarandeerde samenstelling ('mest op maat'). Beleidsmatig is het van belang om deze bedrijven als "klant" te zien. Een klant heeft wensen en het beleid moet voor deze bedrijven uitnodigend zijn om mest(producten) af te nemen. Dit om de kringloop verder te sluiten en te voorkomen dat er juist meer minerale kunstmest gebruikt gaat worden.

Mestverwerking

Afnemers van mest stellen steeds hogere eisen, ze willen realtime zicht op wat ze geleverd krijgen. De in de kamerbrief geschetste '100% verwerking van alle geproduceerde mest van niet-grondgebonden bedrijven tot hoogwaardige bemestingsproducten' kan invulling geven aan deze behoefte. Rabobank begrijpt de denkrichting. Door het stimuleren van mestverwerking zullen initiatieven ook beter van de grond komen en meer continuïteit houden. Een constante aanvoer van mest is een cruciaal punt in de business cases van mestverwerking.

Deze richting roept echter ook allerlei vragen op. Want: wat zijn hoogwaardige bemestingsproducten, wie gaan die produceren en kunnen vergunningstrajecten voor nieuw

te bouwen mestverwerkingsfabrieken in de toekomst wel snel genoeg verlopen? Ons advies is om tegelijk met deze stimulans naar meer mestverwerking ook meer ruimte te geven aan kunstmestvervangers, de producten uit deze verwerking. Dit beperkt het gebruik van eindige grondstoffen en past uitstekend in de visie van kringlooplandbouw. Het proces van toelaten van (gecertificeerde) kunstmestvervangers loopt al jaren en snelheid is hier dringend gewenst. Betere benutting van mineralen moet worden gerealiseerd door juist het toepassen van organische mest op maat.

Als Rabobank vinden we het positief dat er gezocht wordt naar collectieve oplossingen om de regie op de mestmarkt te vergroten. De Nationale Mestcoöperatie is daar een goed voorbeeld van. Van belang is dat ook de overheid deze collectiviteit ondersteunt.

Voor de haalbaarheid van dit mestbeleid en de toekomst van de diverse sectoren is het van belang dat nutriënten tot waarde worden gebracht waardoor er geen kostprijsverhoging ontstaat. Dit is echter bepaald geen sinecure. Om mest optimaal te kunnen verwaarden moet een vraag-gestuurde markt het uitgangspunt zijn: aan welke soorten bemestingsproducten is behoefte? Hoe verhoudt de kunstmestmarkt zich tot de markt van dierlijke meststoffen? Hoe borgen we dat afnemers weten wat er in hun mest zit?

Zet ketencertificaat KeurMest en Mineralen Manager centraal

Hulpmiddelen als Mineralen Manager en KeurMest kunnen een goede bijdrage leveren aan het inzicht waar afnemers behoefte aan hebben.

Op basis van het sectorplan 'Samen werken in een eerlijke keten' is de afgelopen tweeënhalve jaar in nauwe afstemming met het ministerie van LNV gewerkt aan het opzetten van een ketencertificering voor de mestketen, KeurMest. Een gecertificeerde schakel in de keten kan uiteindelijk alleen zaken doen met andere gecertificeerde schakels in de mestketen. Daarnaast wordt nu gebouwd aan de Mineralen Manager, een digitaal systeem dat naast alle mesttransporten (rVDM) op termijn ook de mineralenbalansen van de veehouderij, mesttransporteurs, mestverwerkers en de akkerbouw in beeld brengt. Gegevens uit KeurMest dienen gekoppeld te worden aan de transportbewegingen vastgelegd in rVDM en gekoppeld levert dit de gevraagde transparantie in de mestmarkt, die nodig is om de juiste mest bij de juiste afnemer/gebruiker te krijgen, waardoor de door allen gewenste kringlooplandbouw krachtig wordt ondersteund. Het betreft hier systemen die het bedrijfsleven zelf bouwt en financiert.

Van belang is dat in het toekomstig mestbeleid het ketencertificaat en het bijbehorende digitale systeem voor de mestketen centraal wordt gesteld. Bedrijven die aan beide voldoen kunnen verantwoord vrijgesteld worden van de kanalisatie van meststromen die nu in de visie wordt beschreven en ook van nog te bespreken (middel)voorschriften uit de mestregelgeving (bijv. de dure verplichte bemonstering).

Als Rabobank zien we KeurMest vooral als een kwaliteitssysteem, waarbij ondernemers juist kunnen laten zien hoe goed ze hun mineralenstromen voor elkaar hebben (openheid en transparantie). En waarbij ze dus aangeven ook alleen zaken te willen doen met andere partijen die het aantoonbaar goed voor elkaar hebben.

Ter afsluiting

Een debat over een nieuw mestbeleid is nodig. Rabobank ziet het debat vooral als een kans om overeenstemming te bereiken over de publieke doelen die met regulering van het gebruik van mest als voedingsstof voor de bodem of product gemoeid zijn. Namelijk een bijdrage aan een schone bodem, lucht en water én verantwoord ondernemerschap voor de boer en tuinder.

Dit vraagt om een integrale benadering van het mestdossier en een beleid dat doelen vooropstelt en niet de middelen. Transparantie in de mestmarkt is cruciaal, KeurMest en Mineralen Manager gekoppeld aan rVDM zien wij als essentiële tools om agrarisch ondernemers een realtime en betrouwbaar overzicht van mest en –meststromen te geven.

Rabobank is uiteraard van harte bereid tot een nadere toelichting.